

SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 48/2009 rd

Regeringens proposition med förslag till lag om temporär ändring av 4 § i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 10 november 2009 en proposition med förslag till lag om temporär ändring av 4 § i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner (RP 234/2009 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringsråd Esko Salo, social- och hälsovårdsministeriet

- chefen för juridiska ärenden Jorma Skippari, Arbetslöshetsförsäkringsfonden
- expert, juris kandidat Mikko Räsänen, Finlands näringsliv
- ekonomisk expert Joonas Rahkola, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf
- juridisk ombudsman Harri Hellstén, Företagarna i Finland
- jurist Heli Puura, Tjänstemannacentralorganisationen FTFC rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår en temporär ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner. Det föreslås att staten ska delta i finansieringen av inkomstrelaterad dagpenning för permitteringstid. Ett belopp som motsvarar grunddagpenningen ska enligt förslaget betalas i statsandel till arbetslöshetskassan för varje inkomstrelaterad dagpenning. För närvarande deltar staten inte i finansieringen av inkomstrelaterad dag-

penning som betalas för tiden för permittering, utan grunddagpenningens andel finansieras av arbetslöshetsförsäkringsfonden.

Lagen ska tillämpas på inkomstrelaterade dagpenningar som betalas år 2010.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2010 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2010.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Arbetslöshetsförsäkringspremier

Regeringen föreslår en temporär ändring av lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner så att staten ska delta i finansieringen av inkomst-

relaterad dagpenning för permitteringstid. För närvarande deltar staten inte i finansieringen av inkomstrelaterad dagpenning som betalas för tiden för permittering eller av inkomstrelaterad dagpenning som grundar sig på väderhinder på något sätt. Däremot betalar staten ett belopp motsvarande grunddagpenningen för de inkomstrelaterade dagpenningarna och förtjänstdelarna finansieras med löntagarnas och arbetsgivarnas arbetslöshetsförsäkringspremier. Om antalet permitteringar är på samma nivå 2010 som i år, ökar den föreslagna ändringen av finansieringen statens utgifter med 175 miljoner euro.

Förutom den allmänna ökningen av arbetslösheten har i synnerhet ökningen av permitteringarna kraftigt höjt arbetslöshetsförsäkringsfondens utgifter. Samtidigt har den minskade sysselsättningen lett till att intäkterna av arbetslöshetsförsäkringspremier, som fastställs enligt utbetalda löner, sjunker. Därför tvingas arbetslöshetsförsäkringsfonden ta lån under 2010.

Arbetsgivarnas arbetslöshetsförsäkringspremie och löntagarnas arbetslöshetsförsäkringspremie ska enligt 2 § i finansieringslagen bestämmas så att arbetslöshetsförsäkringsfonden kan klara av finansieringen av de arbetslöshetsförmåner som den ansvarar för och andra lagstadgade utgifter. Arbetslöshetsförsäkringspremierna fastställs för ett kalenderår i taget. Löntagarnas och arbetsgivarnas arbetslöshetsförsäkringspremier ska höjas med 0,2 procentenheter år 2010. Regeringen har som mål att löntagarnas och arbetsgivarnas arbetslöshetsförsäkringspremier ska stiga med 0,2 procentenheter inte bara år 2010 utan även under de kommande åren. Trycket på en höjning av arbetslöshetsförsäkringspremien är betydligt större än så, som det konstateras i propositionen.

Strävan att hålla arbetslöshetsförsäkringspremierna på en så låg nivå som möjligt baserar sig på målet att trygga sysselsättningen. Enligt propositionsmotiven är återhållsamhet vid höjning av avgifterna av mycket stor betydelse i den rådande ekonomiska situationen för att kostnaderna för sysselsättningen ska stiga så lite som möjligt. Det är viktigt med tanke på skötseln av sysselsättningen. Också utvecklingen av löntagar-

nas köpkraft är viktig med tanke på ekonomin och sysselsättningen. Således är en utvidgning av den statliga medfinansieringen nödvändig för att trygga finansieringen av utkomstskydd för arbetslösa.

Det är viktigt att se till att arbetslöshetsförsäkringspremien utvecklas rationellt och så stabilt som möjligt och att undvika oförutsägbara höjningar av premierna, konstaterar utskottet. Ur de försäkrades synvinkel är det, vid sidan av premiens stabila nivå, väsentligt att trycket på en höjning av arbetslöshetsförsäkringspremien inte leder till att man blir tvungen att ingripa i förmåner. Det finns anledning att bereda sig på för större utgifter så att premien inte kommer att stiga orimligt mycket under kommande år då befolkningen åldras och antalet förvärvsarbetande minskar.

Utskottet konstaterar att syftet med avgifterna är att trygga utbetalningen av förmåner och upprepar i detta sammanhang sin tidigare ståndpunkt i anknytning till arbetspensionsavgiften om att det inte är ändamålsenligt att använda socialförsäkringspremier som redskap i konjunkturpolitiken. För detta talar även det faktum att socialförsäkringspremierna inte ur en konstitutionell synvinkel kan betraktas som skatter (ShUB 41/2006 rd).

Konjunkturbuffert

Enligt 3 § i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner har arbetslöshetsförsäkringsfonden en konjunkturbuffert för att trygga likviditeten och balansera ändringar i arbetslöshetsförsäkringspremierna till följd av prognostiserbara nationalekonomiska konjunkturfluktuationer. Konjunkturbufferten utgörs av skillnaden mellan fondens tillgångar och skulder. Konjunkturbuffertens maximibelopp har fastställts så att det motsvarar de årliga utgifterna för en arbetslöshetsgrad på 3,6 procentenheter. I reda pengar betyder det cirka 800 miljoner euro. Konjunkturbufferten tillförs medel då arbetslöshetsgraden sjunker och de tillförda medlen används då arbetslösheten ökar. Då arbetslöshetsutgifterna sjunker har storleken på bufferten inte någon nämnvärd betydelse.

Konjunkturbufferten hade uppnått maximibeloppet slutet av 2008. Storleken på den var i praktiken cirka en miljard euro. I 2008 års ekonomiska läge och sysselsättningsläge motsvarade en full buffert arbetslöshetsförsäkringsfondens utgifter för cirka ett halvt år. Den snabba förändringen av sysselsättningsläget har lett till att bufferten raskt har minskat. Utskottet ansåg redan 2007 då läget inom ekonomin och sysselsättningen var bra att det kan vara nödvändigt att bedöma om den nuvarande bufferten räcker till för att jämna ut en ändring i premierna eller om bufferten behöver fyllas på i händelse av en konjunkturomsvängning för att göra avgifterna mer förutsebara. I och för sig är det klart att den rå-

dande globala ekonomiska recessionen inte kunde förutses. Bufferten kommer inte heller att kunna ökas så att den motsvarar de utgifter som föranleds av en recession av samma typ som den nuvarande. Utskottet konstaterar dock att det är motiverat att fylla på bufferten i händelse av en konjunkturomsvängning framför allt för att premierna ska inte behöva höjas betydligt på kort sikt.

Förslag till beslut

Social- och hälsovårdsutskottet föreslår

att lagförslaget godkänns utan ändringar.

Helsingfors den 26 november 2009

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Juha Rehula /cent
vordf. Sirpa Asko-Seljavaara /saml
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Maria Guzenina-Richardson /sd
Hannakaisa Heikkinen /cent
Arja Karhuvaara /saml
Anneli Kiljunen /sd

Marjaana Koskinen /sd
Jukka Mäkelä /saml
Håkan Nordman /sv
Markku Pakkanen /cent
Päivi Räsänen /kd
Paula Sihto /cent
Erkki Virtanen /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.

RESERVATION

Motivering

Regeringen har som mål att höja löntagarnas och arbetsgivarnas arbetslöshetsförsäkringspremier med 0,2 procentenheter 2010 och även under de kommande åren trots att trycket på en höjning av arbetslöshetsförsäkringspremien är betydligt större än så, konstateras det i motiven. I anknytning till sin budgetproposition beslöt regeringen att premierna ska höjas med enbart 0,2 procentenheter. Samtidigt äventyrades finansieringen av utkomstskydd för arbetslösa eftersom premierna 2010 borde ha höjts till 0,6 procentenheter.

Under den förra depressionen 1995 var löntagarens arbetslöshetsförsäkringspremie 1,87 procentenheter och arbetsgivarens nedre premie två procentenheter och övre premie 6,10 procentenheter. I dag är motsvarande siffror följande: löntagarnas 0,2, arbetsgivarnas nedre 0,65 och övre 2,7 procentenheter. Syftet med premierna är att trygga utbetalningen av förmånerna men regeringen använder dem som redskap i konjunkturpolitiken. Regeringen överför 175 miljoner euro till skötseln av konjunkturpolitiken, arbetsgivarna får den största potten. Under Matti Vanhanens första regering har det i ShUB 41/2006 konstaterats att det inte är ändamålsenligt att använda socialförsäkringspremier som redskap i konjunkturpolitiken. För detta talar även det faktum att socialförsäkringspremierna inte är skatter ur en konstitutionell synvinkel. Denna åsikt delades av centerns ministrar och ledamöter 2006 då de hade socialdemokraterna som sin regeringspartner och då finansministern var socialdemokrat. Nu har de kommit på andra tankar i och med samarbetet med samlingspartiet.

Enligt 3 § i lagen om finansiering av arbetslöshetsförmåner bör arbetslöshetsförsäkringsfonden ha en konjunkturbuffert för att trygga likviditeten. Vid utgången av 2008 var storleken på konjunkturbufferten 1 050 miljoner euro. Med

den nu aktuella nivån på försäkringspremien kommer konjunkturbuffertens belopp den 31 december 2009 att vara 550 miljoner euro och i fall arbetslösheten utvecklas enligt dagens prognoser är konjunkturbuffertens belopp noll euro den 31 december 2010 och arbetslöshetsförsäkringsfonden blir tvungen att ta 250 miljoner euro i lån. På motsvarande sätt kommer arbetslöshetsförsäkringsfondens underskott den 31 december 2009 att vara 500 miljoner euro och den 31 december 2010 580 miljoner euro. Nu föreslår regeringen att 175 miljoner euro av budgeten ska avsättas för finansieringen av arbetslöshetsförsäkringspremier men hur ska det gå i framtiden då regeringen avser hålla premien på för låg nivå och då statsfinanserna försämras ytterligare? Har regeringen redan utarbetat någon hemlig nedskärningslista och finns till exempel den inkomstrelaterade dagpenningen med på denna lista?

Förslag

Med stöd av det ovan anförda föreslår vi att följande uttalande godkänns.

Reservationens förslag till uttalande

Riksdagen förutsätter att man ser till att nivån på arbetslöshetsförsäkringspremierna är tillräcklig så att arbetslöshetsförsäkringsfonden kan klara av finansieringen av de arbetslöshetsförmåner som den ansvarar för. Dessutom förutsätter riksdagen att arbetslöshetsförsäkringsfondens konjunkturbuffert ökas och att socialförsäkringspremier inte används som redskap i konjunkturpolitiken i framtiden.

Helsingfors den 26 november 2009

Marjaana Koskinen /sd
4 Anneli Kiljunen /sd

Maria Guzenina-Richardson /sd
Erkki Virtanen /vänst